

Λόγος και ρόλος της Ορθοδοξίας στην Ενωμένη Ευρώπη

Σκέψεις και Σχόλια από μια ομιλία

Δρ. Κωνσταντίνου Β. Ζορμπά
Θεολόγου-Κοινωνιολόγου
Συμβούλου της Ε.Σ.Ε.Π.Ε.Θ.

Με επιτυχία πραγματοποιήθηκε το επίσημο Γεύμα στις 27. Ιανουαρίου 2001, που παρέθεσε ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλος, προς τιμήν της Ελληνίδας Επιτρόπου και των Ελλήνων Ευρωβουλευτών. Παρευρέθησαν η κ. Άννα Διαμαντοπούλου, πολλοί Ευρωβουλευτές, -αρκετοί ήταν εκείνοι που προφορικά ή γραπτά δικαιολόγησαν την απουσία τους-, ο Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων Π. Ευθυμίου, ο Υφυπουργός Εξωτερικών Γρ. Νιώτης, ο τ. Υπουργός Θ. Πάγκαλος, στελέχη των δύο Υπουργείων με ειδικότητα στα ευρωπαϊκά θέματα καθώς και εκπρόσωποι του Γραφείου της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα. Από την πλευρά της Εκκλησίας παρεκάθησαν ο Πρόεδρος της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Παρακολούθησεως Ευρωπαϊκών Θεμάτων (Ε.Σ.Ε.Π.Ε.Θ.) Σεβ. Μητρ. Φιλίππων Προκόπιος, τα μέλη της ίδιας Επιτροπής και τα μέλη της Υποεπιτροπής Αναπτύξεως Ανθρωπίνου Δυναμικού (βλ. περισσότερα για το έργο της Επιτροπής στο άρθρο του Αρχιμ. Ιγνατίου Σωτηριάδη, Γραμματέα της Επιτροπής, Περιοδικό Εκκλησία, Τεύχος 1, Ιανουάριος 2001, σελ. 23-27).

Η παραπάνω εκδήλωση εντάσσεται στα πλαίσια μιας τακτικής συνεργασίας της Επιτροπής Παρακολούθησεως Ευρωπαϊκών Θεμάτων "με τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς αμοιβαίαν ενημέρωση και αξιοποίησιν των εκατέρωθεν πληροφοριών επί ζητούμενων θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος τόσοσν εκκλησιαστικού όσον και κοινωνικού χαρακτήρος" (Περιοδικό Εκκλησία, όπ. παρ., σελ. 23).

Στη συνέχεια παραθέτουμε μια σειρά παρατηρήσεων γύρω από την ομιλία του Μακαριωτάτου στην επίσημη αυτή συνάντηση με τους Έλληνες Ευρωβουλευτές. Το πρώτο ερώτημα που θέτει κανείς είναι η σχέση μεταξύ Εκκλησίας και κόσμου. Δεν είναι εύκολο να δώσει κανείς μια σύντομη απάντηση. Εκείνο όμως που μπορεί κανείς να σημειώσει είναι ότι η Εκκλησία πορεύεται μέσα στον κόσμο στοχεύοντας στη σωτηρία του ανθρώπου, αλλά παράλληλα μεταμορφώνοντας ολόκληρη την κοινωνική και πνευματική ζωή του. Στην ομιλία του ο Μακαριώτατος πολύ εύστοχα παρατηρεί ότι "το έργο της Εκκλησίας είναι η σωτηρία του ανθρώπου, κι ασφαλώς όχι η διατύπωση μιας πολιτικής ιδεολογίας. Αλλά ο άνθρωπος, για την Εκκλησία, είναι αυτός που ζει εδώ και τώρα. Δεν μπορούμε να μιλάμε για τη σωτηρία της ψυχής του αν δεν έχουμε μέριμνα για τους όρους της ζωής του. Αυτή η μέριμνα δεν εξαντλείται στις αγαθοεργίες, αλλά προϋποθέτει συνεχή εγρήγορση για τον καθόλου πνευματικό του κόσμο και την κοινωνική του συνείδηση". Η παραπάνω θέση μπορεί να χαρακτηριστεί ως βάση της Κοινωνικής Διδασκαλίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας και για τον λόγο αυτόν η Εκκλησία της Ελλάδος έχοντας βαθειά επίγνωση του ρόλου και της αποστολής της στο σύγχρονο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι παρακολουθεί συνεχώς την πορεία και τα δρώμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. σχετικά την αντίδραση για την Χάρτα των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, Περιοδικό Εκκλησία, όπ. παρ., σελ. 37-38). Παράλληλα έχει ήδη ιδρύσει και λειτουργεί, με κοινή συμφωνία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και της Εκκλησίας της Ελλάδος, το Γραφείο στις Βρυξέλλες, υπό τη Διεύθυνση του Θεοφιλεστάτου Επισκόπου Αχαΐας Αθανασίου, με σκοπό να συμβάλλει, μέσα από την ορθόδοξη παράδοση της Εκκλησίας μας, στην καλύτερη συνεργασία με τα εκεί κέντρα λήψεως των αποφάσεων, δίδοντας τη μαρτυρία της Ορθοδόξου Εκκλησίας της μόνης Ορθοδόξου χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Την ίδια στιγμή ένα νέο ερώτημα έρχεται στην επικαιρότητα. Ποιά ένωση επιδιώκει η Εκκλησία για την Ευρωπαϊκή Ένωση; Ο Μακαριώτατος απαντά: "Αν αυτό που θέλουμε είναι ένα σύμφυρμα κρατών και ιδεολογιών, ένα συμπύλημα χωρίς ιστορία, τότε δεν μιλάμε για την Ευρώπη. Γιατί η Ευρώπη μόνον σύμφυρμα δεν υπήρξε, και μόνον συμπύλημα δεν θα δεχθεί ποτέ να γίνει". Η Εκκλησία παραμένει σταθερός υπέρμαχος της ευρωπαϊκής ιδέας. Κι αυτό δεν σημαίνει ότι αντιτίθεται στην πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης. "Αυτό είναι έργο των πολιτικών", δηλώνει ο Μακαριώτατος, "κάτω από ποιους όρους αυτή η πολιτική ένωση θα έχει την απαιτούμενη λειτουργικότητα". Ο ρόλος της Εκκλησίας είναι να υπενθυμίζει στους πολιτικούς ότι "η Ευρώπη δεν αποτελείται μόνο από την οικονομική αγορά και τον ανταγωνισμό των επιχειρησέων της έναντι των άλλων χωρών. Είναι και η Ευρώπη των λαών, οι οποίοι, πέρα από ένα ικανοποιητικό εισόδημα, έχουν ανάγκη από περισσότερη αλληλοκατανόηση, συνεργασία και αλληλεγγύη".

(Ομιλία του Μακαριωτάτου στην εναρκτήρια συνεδρία της Ευρωπαϊκής Διάσκεψης των Αθηνών για τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Αθήνα 19.5.2000). Και είναι αληθές ότι μπροστά στα ποικίλα προβλήματα όπως της βίας και της εγκληματικότητας, της ανεργίας, του ρατσισμού, των βιοηθικών διλημάτων και των προκλήσεων της βιοτεχνολογίας κάθε Εκκλησία καλείται να συμβάλλει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην αντιμετώπισή τους. "Έχουμε το δικαίωμα, σημειώνει ο Μακαριώτατος, να αγωνιζόμαστε για την ένωση της Ευρώπης επειδή πιστεύουμε ότι η πολιτική και οικονομική ένωση δεν είναι το ζητούμενο αλλά η προϋπόθεση για την επιβίωση της Ευρώπης ως ομάδας εθνών με ποικιλία γλωσσών και παραδόσεων".

Καλούμαστε να ζήσουμε σε μια παγκοσμιοποιημένη κοινωνία και η απομόνωση της Εκκλησίας δεν οφείλει σε κανένα. Ειδικότερα στο θέμα της παρουσίας και της ευθύνης της Ορθοδόξου Εκκλησίας στον νέο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι ο λόγος της είναι ουσιαστικός. Τονίζει ο Μακαριώτατος τα εξής: "Έχουμε την ευθύνη να θεραπεύσουμε πολλές προκαταλήψεις στη Δύση που θεωρούν την Ορθοδοξία ως έχθρα της Ευρώπης. Έχουμε την ευθύνη να φέρουμε όλους τους Ορθοδόξους λαούς που έμαθαν να φοβούνται την Δύση, μέσα στην κοινότητα του ευρωπαϊκού κόσμου. Έχουμε την ευθύνη να βοηθήσουμε την Ευρώπη όλη να κατανοήσει την κοινότητα του πνεύματός της και να στηρίξει την ύπαρξή της επάνω στα θεμέλια της". Και κατακλείει την ομιλία του: "Ο λόγος μας είναι λόγος εκκλησιαστικός και όχι πολιτικός, δηλαδή λόγος που συμ-παρίσταται κυριολεκτικά στον πολιτικό λόγο, αλλά δεν ταυτίζεται μαζί του. Είναι λόγος που δεν υποκύπτει στις πιέσεις του εφικτού, αλλά διδάσκει τον ρεαλισμό του ονείρου, λόγος που μένει στερεά και για πάντα καρφωμένος στο οξύμωρο σχήμα που λέγεται βεβαιότητα της".

Οι παραπάνω αναφορές του Μακαριωτάτου δίδουν αρκετά καθαρά την προβληματική του γύρω από την παρουσία της Εκκλησίας στον κόσμο και την Ευρώπη. Ο ίδιος περιγράφει με αρκετή ενάργεια ποιος είναι ο λόγος και ο ρόλος της Ορθοδοξίας στην Ενωμένη Ευρώπη. Ο λόγος της είναι αυστηρά εκκλησιαστικός που συμπαρίσταται κυριολεκτικά στον πολιτικό λόγο για την υλοποίηση του ευρωπαϊκού ονείρου. Η απομόνωση θα έμοιαζε ως αδυναμία ή ακόμη και αδιαφορία της Εκκλησίας απέναντι στον σύγχρονο πολιτισμό. Ο ρόλος της είναι η υπεράσπιση της ενότητας του ευρωπαϊκού κόσμου στο σύνολό του, δίδοντας "μια ψυχή στην Ευρώπη" (J. Dellors). Η Εκκλησία καλείται να μεταμορφώσει τον κόσμο. Όπως ολόκληρη η κτίση ενώνεται και προσφέρεται ευχαριστιακά στη Θεία Λειτουργία, έτσι και η Εκκλησία καλείται μέσα στην Ενωμένη Ευρώπη να παίξει ρόλο ενωτικό και ευχαριστιακό. Το μέσον είναι ο αλληλοσεβασμός σε ένα γόνιμο και δημιουργικό διάλογο από όλες τις κατευθύνσεις.